

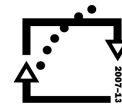
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
PALACKÉHO
V OLOMOUCI

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodika 2. workshopu **Stereotypy v myšlení a jednání**

Verze pro ZŠ

Úvodní slovo

Tento workshop je v rámci celého projektu koncipován jako nejvíce zapadající do tradiční školské praxe. V úvodu se žáci a žákyně nenásilnou formou obeznámí s problematikou vtipů zneužívajících vžití stereotypy. Zamyslí se rovněž nad nevhodností určitého oslovení a označování, kupříkladu romského etnika. Osvojí si pojmy stereotyp, předsudek, labeling, správně přiřadí příklady. Klíčovou aktivitou je problematika genderově neobvyklých povolání. Žáci a žákyně se nejen seznámí s pojmem gender, ale především si uvědomí, nakolik nás genderové stereotypy mohou ovlivňovat, což je obzvláště cenné ve vývojové etapě, kdy se oni sami právě rozhodují o své budoucí profesní orientaci. Budeme dále prohlubovat pochopení této problematiky, povedeme žáky a žákyně k uvědomění si stereotypů v myšlení a jednání, přijetí vlastní „jinakosti“, větší empatii vůči lidem neprávem posuzovaným nikoli na základě vlastních schopností, ale skupiny, do níž náleží.

Pracovat budeme především s vlastními postoji a zkušenostmi tak, aby si i žáci a žákyně, kteří byli dosud málo vnímaví vůči „jinakosti“ kolem sebe, tuto skutečnost lépe uvědomili, naučili se s ní pracovat, budovali vnitřní porozumění, toleranci a empatii (tzv. biografická metoda). Důležitou aktivitou je rovněž práce s literárním příběhem. Ten je záměrně zvolen tak, aby rozkrýval nejen stereotypy v myšlení a jednání, ale rovněž citlivě poukazoval na složitost mezilidských vztahů, včetně výběru partnera.

Celý workshop je založen především na porozumění čtenému a slyšenému slovu, schopnosti vlastní interpretace, formulace myšlenek. Vybrané aktivity (včetně doplňkových – náboženská (ne)tolerance, problematika vyhocených sportovních komentářů) mohou využít pedagogové nejen v hodinách společenských věd a dějepisu, ale rovněž českého jazyka či mediální výchovy.

Anotace

První aktivitou je práce se základními pojmy, se kterými se budou ve workshopu setkávat a to formou skupinového učení. Dále je workshop založený na zážitkových aktivitách, ve kterých se pracuje především s vlastními postoji a zkušenostmi tak, aby si i žáci a žákyně, kteří byli dosud málo vnímaví vůči „jinakosti“ kolem sebe, tuto skutečnost lépe uvědomili, naučili se s

ní pracovat, budovali vnitřní porozumění, toleranci a empatii. Důležitou aktivitou je práce s literárním příběhem/moderní pohádkou formou rozboru v textu přítomných stereotypů.

Výchozí předpoklady

Nelze očekávat, že se žáci a žákyně budou dobře orientovat v pojmech stereotyp, předsudek, labeling či gender. Proto je nutné tyto pojmy stručně a výstižně objasnit. O to více ale předpokládáme, že teenageři budou otevření práci ve dvojicích a skupinách, budou si chtít povídat o mezilidských vztazích (i partnerských). Nutná je ale zvýšená citlivost při realizaci – nevádět do rozpaků introvertní jedince apod.

Cíle

- uvědomit si „jinakost“ lidí kolem sebe,
- naučit se s touto jinakostí pracovat – budovat vnitřní porozumění, toleranci a empatii,
- porozumět pojmům generalizace, stereotyp a předsudek, dokázat tyto pojmy vůči sobě vymezit,
- uvědomit si stereotypy ve svém vlastním myšlení a jednání,
- přijmout vlastní „jinakost“ a na prožitku této jinakosti budovat empatii vůči lidem, posuzovaným na základě stereotypů.

Potřebné pomůcky a uspořádání prostoru

Židle uspořádané do tvaru U, flipchart, tabule, fixy, barevné papíry.

Obsah

1. Úvodní scénka- “Blondýny jsou hloupé, šprtky ošklivé“
2. Rozbor úvodní scénky
3. Pojmy
4. Genderové stereotypy
5. Práce s příběhem
6. Storyboard
7. Závěr, shrnutí

Přílohy

- Příloha č. 1. –pojmy k aktivitě č. 3
- Příloha č. 2 – rozhovory k aktivitě č. 4
- Příloha č. 3 - text k aktivitě č. 5

Průřezová témata

- Osobnostní a sociální výchova – osobnostní rozvoj (rozvoj schopností poznávání, sebepoznání a sebepojetí), sociální rozvoj (poznávání lidí, mezilidské vztahy, komunikace), morální rozvoj (hodnoty, postoje, praktická etika)

- Multikulturní výchova – lidské vztahy, multikulturalita
- Mediální výchova – tematické okruhy receptivních činností (interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, fungování a vliv médií ve společnosti)

Vzdělávací oblasti

- Jazyk a jazyková komunikace – český jazyk a literatura
- Člověk a společnost – dějepis, výchova k občanství
- Umění a kultura – výtvarná výchova
- Doplňující vzdělávací obory – etická výchova

Literatura a zdroje

MACOUREK, M. *Pohádky*. Praha: Albatros, 1971.

MORVAYOVÁ, P., MOREE, D. *Dvakrát měř, jednou řež*. Praha: Varianty, 2009.

SMETÁČKOVÁ, I., VLKOVÁ, K. *Gender ve škole*. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2005.

Czechkid. [online]. [cit. 2011-20-11]. Dostupné z <[http:// www.czechkid.cz](http://www.czechkid.cz) >.

Postup realizace aktivit

1. Úvodní scénka – “Blondýny jsou hloupé, šprtky ošklivé“

Cíl: rozbořem vtípu žáci a žákyně lépe pochopí pojem *stereotyp, předsudek a labeling*, prodiskutovat problematiku nevhodného oslovování, nadávek

Čas: 20 minut – lze však doplnit a protáhnout na celou vyučovací hodinu

Pomůcky: -

Forma práce: diskuse, myšlenková mapa

Postup práce:

Varianta 1: K provedení této varianty je nutné mít druhého učitele/asistenta/lektora na výpomoc, jde o sehrání úvodní scénky. Pokud nemáte nikoho k dispozici, realizujte variantu 2.

Krok1: Spolu s druhým učitelem/lektorem/asistentem sehraje scénku inspirovanou projektem Czechkid(<http://www.czechkid.cz/108e.html>) – může být ovšem jakkoli modifikována. Poté se žáky a žákyněmi scénku rozeberte (funkce vtípu, nevhodné oslovování, nadávky, důležité pojmy – stereotyp, předsudek, labeling). Na závěr žáci a žákyně vytvoří myšlenkovou mapu.

Navrhované znění scénky:

Lektor I: Čemu se pořád tak usmíváš?

Lektor II: Ale, slyšel jsem opravdu dobrý vtíp. „Blondýnka volá druhé blondýnce: „Vařila jsem kafe a zbyla mi horká voda. Nevíš, co s ní mám udělat?“

„Dej ji do mrazáku,“ radí kamarádka. „Horká voda se vždycky hodí!“

Lektor I: No, já si myslím, že ty vtípy o blondýnkách jsou hodně ubohé.

Lektor II.: Ale, vždyť je to jen legrace. Nemáš smysl pro humor. A tebe se to snad netýká.

Lektor I: Jak to?

Lektor II.: No, tak za prvé nejsi typická blondýna. A musíš uznat, že takové ty bárbíny, které potkáváš, jsou opravdu méně inteligentní.

Lektor I: Co je to za pitomost? A co je podle tebe prosím tě „typická blondýna“? A vůbec, copak barva vlasů něco mění na inteligenci? Vůbec nechápu, kde se tyhle vtipy a názory berou!

Lektor II.: No na druhou stranu se podívej kolem sebe! Když jdeš nějakým obchodákem, kolik těch zmalovanejš holek s obrovskýmataškama v rukou jsou blondýny! Navíc já kromě tebe neznám skoro žádnou, se kterou se dá normálně pokecat! To je nějaký divný, ne?

Lektor I: Ale vždyť je to jenom o tom, co se nosí. Až poletí černá barva, budou out zase všechny černovlásky! To je přeci blbost!

Lektor II.: Ale ne všechny blondýny! Jenom ty obarvený a zmalovaný jsou pitomý!

Lektor I: To se do toho pěkně zamotáváš. Já si taky barvím vlasy a ráda se pěkně oblékám a líčím.

Lektor II.: Ale ne, ty jsi samozřejmě výjimka. A výjimka potvrzuje pravidlo!:-)

Lektor I: No to je super, to si stejně tak můžete myslet, že všechny brejlatý jsou šprtky, fotbalisti jsou šampóni a já nevím co ještě. A když tomu náhodou někdo neodpovídá, tak je prostě výjimka. To je trochu primitivní, ne? Navíc na to vždycky doplatí nejvíc ty, kterých se to netýká! To je strašně nespravedlivý! Tak se všichni obarvíme, sundáme si brejle a můžeme se pobít...

Lektor II.: Ježíšíš, vždyť to byl jen fór... Ty jsi děsně vztahovačná.

Lektor I: A ty mě zase hrozně štveš...To mám chodit neupravená a hnusná jenom kvůli tomu, aby si o mně někdo nemyslel, že jsem blbá!!??

Komentář

Možná bude náročné vejít do třídy a rovnou sehrát scénku. Je to ovšem záměr, chceme navodit moment překvapení, který může odstartovat zajímavou reakci ze strany žáků a žákyň. Rozhodně se nemusíte přesně držet scénáře. Naopak, je možné repliky aktualizovat, upravovat podle svého zájmu a osobního zaměření. Cílem úvodní scénky je na běžném příkladu nastínit problematiku stereotypizace, paušalizujícího pohledu na určitou skupinu lidí.

Varianta 2: *V případě, že nemáte druhou osobu k sehrání scénky, použijte tuto variantu.*

Krok 1: Hned na začátku hodiny řekněte žákům a žákyním vtip:

Blondýnka volá druhé blondýnce: „Vařila jsem kafe a zbyla mi horká voda. Nevíš, co s ní mám udělat?“

„Dej ji do mrazáku,“ radí kamarádka. „Horká voda se vždycky hodí!“

Krok 2: (společný pro variantu 1 a 2) Nyní se zeptejte žáků a žákyň na následující otázky:

Stalo se vám někdy, že ve vaší přítomnosti někdo vyprávěl vtip, který se vás či někoho jiného v té situaci mohl dotknout? Čeho se týkal? (barvy vlasů, tloušťky, povolání někoho z rodiny, cizinců...)

Reagovali jste nějak?

Jaká je podle vás vhodná reakce, když vám nějaké vtipy či narážky vadí? (V okruhu kamarádů je asi nejlepší se klidně, ale jasně ohradit – jistě to pochopí a budou respektovat, a pokud ne, je otázka, zda o přátelství s takovými stát...)

Krok 3: Vyzvěte žáky a žákyně, aby vytvořili myšlenkovou mapu, ve které zaznamenají všechny příklady předsudků, stereotypů a labelingu z vtipu.

2. Rozbor úvodní scénky

Cíl: uvědomit si, jak hanlivé oslovování může být nepříjemné

Čas: 10 minut

Pomůcky: -

Forma práce: skupinová práce, diskuse

Postup práce:

Krok 1: Navazujete na vtip z předešlé aktivity. Zeptejte se žáků a žákyně na následující otázky:

Setkali jste se někdy s tím, že vás někdo oslovil způsobem, který se vám nelíbil? Jednalo se přímo o nadávku, urážku nebo jen o nevhodnou přezdívku, komolení vašeho jména, oslovování příjmením apod.?

Jak jste se cítili? Reagovali jste nějak? Ohradili jste se? Respektovalo to pak už vaše okolí?

Víte o tom, že mnozí Romové považují za urážlivé označení „cikáni“? Souhlasíte, že bychom to měli respektovat a oslovovat je podle jejich přání?

Doplňující informace k tématu

Označení „Cikán“ je nesprávné i z historického a lingvistického hlediska: pojem Rom je označení pro příslušníky etnických skupin indického původu, které užívají sami příslušníci těchto skupin (autoetnonymní pojmenování). V překladu z romštiny znamená "muž" nebo "člověk" (k tomu "romňi" - "romská žena") ve smyslu příslušnosti ke komunitě se společným jazykem (romštinou). Původ slova je nejasný, ale zřejmě pochází z indického slova "dom", které znamená "člověk". Romové vyzvali světovou veřejnost na prvním světovém kongresu v Londýně (1971), aby místo označení Cikáni bylo užíváno pojmu Romové. Označení Cikán, který romské komunitě přisoudila většinová populace (exoetnonymní pojmenování), je totiž historicky nesprávný. Toto slovo vzniklo zkomolením řeckého slova Athinganoi, které označovalo jistou náboženskou sektu, jejíž členové se věnovali věštění a magii a s níž bývali Romové z neznalosti ztotožňováni. Slovo Cikán tedy není označením etnika!¹

¹ <http://skola.romea.cz/cz/index.php>

Komentář

“Osočování, případně slovní urážky patří k nejobvyklejším projevům negativních stereotypů ve společnosti. Přestože by se v mnoha případech nabízelo říci, že se jedná o nevinné (někdy až rádoboy vtipné) poznámky, které nebyly zle myšleny, pro příslušníky těchto skupin jsou podobná slova/nadávky často velmi nepříjemným a urážlivým označením. Dané osoby totiž urážíme způsobem, vůči kterému se nemohou bránit – nestěžujeme si na žádnou konkrétní vlastnost či chování člověka, ale věc, která nám skutečně vadí, zastíráme útokem na nějaký vnější znak, kterým daného člověka označíme.

Slovní útoky nejsou v mnoha případech vyvolány jednáním daného člověka, často jde čistě o projev bezdůvodné nenávisti vůči lidem, kteří patří k nějaké skupině (etnické, náboženské, národnostní apod.) nebo které my do této skupiny přiřadíme. Člověk, který je urážen, se dostává do situace, kdy je veřejně ponížěn, aniž by dal k útoku nějaký podnět. Slovní útoky mohou mít různou podobu, od přímé urážky konkrétního člověka až po nevědomou poznámku, klišé, které se často opakuje a které už ani jako urážku nevnímáme, i když urážkou ve skutečnosti skutečně je.

Slovní útoky patří k formám předsudků, které s ohledem na stav ve společnosti mohou přerůstat v silnější a útočnější výrazy. Samotné předsudky nebývají do určité míry vůbec veřejně projevovány. Většina lidí, přestože může osobně pociťovat nevraživost vůči nějaké skupině, se nikdy neuchýlí k otevřeným urážkám, vyjádření své nenávisti/antipatie. Veřejným projevem negativního postoje k těmto lidem totiž překračujeme určité hranice tolerance, které máme sami v sobě a které bývají v některých případech ještě dále posunovány až k diskriminaci, fyzickému napadání těchto osob apod. Impulsem, který usnadňuje podobné projevy, bývá často také celková nálada ve společnosti, tj. pokud je smýšlení o daném etniku či skupině v celé společnosti velmi negativní, veřejná urážka bude ze strany majority akceptována, někdy dokonce ještě podpořena, což může napomoci dalšímu rozšíření či zesílení těchto projevů.“²

Zajímavý aktuální příspěvek k tomuto tématu: Antonie Burianská: Cikán nebo Rom

http://www.romea.cz/index.php?id=detail&detail=2007_10227

3. Pojmy

Cíl: ujasnit si základní pojmy stereotyp, předsudek, labeling

Čas: 15 minut

Pomůcky: čtvrtky papíru s napsanými pojmy a jejich výkladem, papíry pro studenty na myšlenkovou mapu, fixy

Forma práce: skupinová práce, myšlenková mapa

Postup práce:

Krok 1: Objasněte pojmy, s nimiž budete pracovat. Tato část bude skutečně spíše výkladová, i když samozřejmě doplnění, dotazy a nápady od žáků a žákyně jsou vítány. Žáci a žákyně

² <http://www.czechkid.cz/si1040.html>

budou rovněž vymýšlet (respektive přiřazovat) příklady k jednotlivým pojmům. Zjednodušené definice napište výrazně a čitelně na velké tvrdé papíry a umístěte na viditelné místo ve třídě. *Jednotlivé pojmy najdete na kopírovatelném formátu v příloze č. 1.* Jedná se o následující pojmy:

Stereotyp

je jednotvárný, ustálený, navyklý vzorec chování a myšlení. Nejčastějším projevem stereotypu vůči druhým jsou *diskriminace a předsudky*, tedy odlišné chování k druhým díky jejich příslušnosti k určité skupině – např. náboženské, národnostní, etnické, sociální aj. Někteří autoři chápou předsudek a stereotyp jako synonyma, jiní definují *předsudek jako negativní stereotyp*. Stereotyp může být i pozitivní (např. „Francouzi jsou velmi elegantní“ nebo „lidé s brýlemi jsou inteligentní“). Stereotyp vzniká na základě zjednodušení, přehánění nebo překroucení pravdy, generalizace a představení některých kulturních atributů jako „přirozených“ (např. cikáni mají to tuláctví a nezodpovědnost v krvi a nikdy nebudou chtít pracovat apod.).

Příklady:

- *V Americe se všichni lidé mají lépe, všichni jsou krásní a úspěšní.*
- *Muži umí číst lépe v mapách než ženy.*
- *Domácí práce dělá vždy žena.*
- *Homosexuálové mají rádi růžovou barvu.*
- *Všichni homosexuálové jsou tanečníci baletu nebo kadeřníci.*
- *Moravané jsou pěstitelé vína. Také všichni rádi zpívají lidové písně.*
- *Všichni Češi pijí nejraději pivo.*
- *Blondýnky jsou krásné.*
- *Indové jsou dobří v matematice, počítačích a přírodních vědách.*
- *Afroameričané jsou dobří basketbalisté.*
- *Afričané jsou výborní běžci.*

Předsudek

je prisuzování vlastností (většinou negativních) lidem dopředu, aniž bychom je znali. Někdy je předsudek definován jako negativní stereotyp. Předsudek obsahuje záporné hodnocení nebo odsouzení a je projevem negativního vztahu. Jedná se o antipatii, která vychází z chybné a strnulé generalizace. Předsudky můžeme pocíťovat (tj. smýšlet o ostatních lidech bez ohledu na jejich skutečné vlastnosti) nebo je veřejně vyjádřit. Předsudky bývají namířeny nejčastěji proti určité skupině jako celku, anebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny.

Příklady:

- *Rom, který nastoupí do stejné tramvaje a sedne si vedle mne, je zloděj a chce mě okrást.*
- *Blondýny jsou hloupé husy, které jsou sice hezké, ale „bez mozku“.*
- *Každý člověk, který je homosexuál, je HIV pozitivní.*

- *Obézní člověk si za svoji nadváhu může sám, protože stále jen jí nezdravě a nesportuje.*
- *Právníci jsou nudní lidé bez smyslu pro humor.*
- *Ženy jsou špatné řidičky.*
- *Židé jsou nenasytí a lakomí.*
- *Muslimové jsou teroristi.*
- *Bílí Američané jsou obézní.*
- *Všichni bezdomovci si za to, že jsou na ulici, můžou sami.*
- *Všichni motorkáři jsou potetovaní a hlasití a opilci.*
- *Každý, kdo má tetování, je bývalý trestanec.*
- *Všichni politici berou úplatky.*

Labeling

nálepkování, značkování jednotlivců nebo skupin společnosti, které někdy předurčuje takto stigmatizovaného jedince nebo skupinu stát se např. problémovou či deviantní. Když jedinec nějakým způsobem poruší normu a dopustí se přestupku, záleží hlavně na tom, kdo daný přestupek hodnotí a jakou mu dá nálepkou. Příkladem může být chlapec, který při fotbale rozbije míčem okno. Je zajímavé, že pro jeden přestupek vymyslíme více nálepek. Jestliže se jedná o chlapce z chudé rodiny, nebo o příslušníka etnické menšiny, většina lidí ho odsoudí, přiřadí mu například nálepkou: „roste pro kriminál“. Jestliže ale okno rozbije chlapec z vyšší vrstvy, jeho přestupek je pouze "klukovina".

Příklady:

- *Tomáš je velmi bystrý chlapec, který studuje na gymnáziu. Oba jeho rodiče jsou lékaři – matka je zubařka, otec chirurg. Všichni od Tomáše očekávají, že i on po vzoru rodičů bude lékař, přestože Tomáš by se raději profesionálně věnoval sportu. Hraje totiž ve volejbalové lize. Učitelé na jeho občasně neúspěchy v chemii a biologii reagují výrokem: „ Takhle z tebe, Tomáši, doktor nebude...s takovou známkou z biologie tě na medicínu asi nevezmou.“ Tomáš ale neztrácí naději a dál si plánuje budoucnost úspěšného volejbalového hráče.*
- *Pan Adam pracuje jako horník v Ostravě. Svoji práci má rád, ale navíc se zajímá o historii. Mimo jiné jej zaujalo výtvarné umění a sám maluje krajiny. Když chtěl uspořádat výstavu se svými obrazy v místní galerii, byl přijat, ale na propagačních materiálech stálo: Výstava Adama Mrázka, horníka, který se snaží malovat. A přestože pan Adam většinu svých obrazů úspěšně prodal a stal se uznávaným v uměleckých kruzích, vždy je představován jako Adam Mrázek – horník, co umí malovat.*
- *Aleš Hladký chodí do 3. třídy. Občas provede nějakou tu lumpárnu nebo se popere se spolužáky. Alešův otec si odpykává 4letý trest odnětí svobody za ublížení na zdraví. Alešova matka podala nedávno na školu stížnost, protože syn chodil domů s poznámkami od učitelů jako například: „Chápu, že Aleš zdědil některé vlastnosti po otci, ale prát se se spolužáky opravdu nemůže.“ nebo „Vím, že Váš manžel je ve vězení a jestli nechcete, aby tak skončil i Váš syn, doporučuji vyhledat specialistu.“. Sám*

Aleš doma přiznal, že se ve škole často setkává s poznámkami, že je to budoucí kriminálník a násilník nebo, že roste pro kriminál.

Krok 2: Vyzvěte žáky a žákyně, aby zakreslili myšlenkovou mapu, ve které by měli naznačit s jakými stereotypy (pozitivními i negativními) se mohou setkávat? Měli by zúročit to, co se dosud o problematice stereotypů dověděli. V případě nedostatku času lze myšlenkovou mapu zakreslovat na tabuli společně.

Krok 3: Žáci a žákyně pak představují svoje myšlenkové mapy.

4. Genderové stereotypy

Cíl: na základě příběhů lidí, kteří vykonávají povolání obvyklé pro opačné pohlaví, uvažovat o výhodách a nevýhodách genderově atypických povolání, uvědomit si překážky, s nimiž se ženy a muži potýkají a zamyslet se nad možnostmi jejich překonání

Čas: 20 minut

Pomůcky: text s rozhovorem pro každou skupinu

Forma práce: skupinová práce

Postup práce:

Krok 1: Objasněte stručně pojem *gender*, *genderové role* a *genderově atypická povolání*. Poté třídu rozdělte do šesti skupin. Každý člen skupiny dostane ústřížek rozhovoru s člověkem (viz příloha č. 2 – vědkyně, vojenská pilotka, fotbalová rozhodčí, vizážista/kadeřník, učitel v MŠ, muž na mateřské dovolené), který vykonává genderově atypické povolání.

Krok 2: Žáci a žákyně po přečtení textu diskutují, zda by si oni sami takové povolání zvolili, či zda by v podobné volbě podpořili svého kamaráda / kamarádku / sourozence, případně zda by jej / ji před takovým rozhodnutím varovali a proč.

Poznámka k definici pojmu gender:

„Slovo gender se používá v anglosaské sociologii již více než dvacet let (ve frankofonní sociologii genre, český překlad by zněl nejspíš “rod”, což ovšem nevystihuje obsah pojmu, takže se ponechává anglické znění), pro označení toho, co se týká sociální diference mezi pohlavími. Proti slovu sex má tu výhodu, že zdůrazňuje nutnost oddělit sociální diference od diferencí biologických. Sexuální role byly tradičně chápány jako výsledek přirozené dělby práce, která určovala ženám odpovědnost za domácnost a výchovu dětí. Pro sociology feministického zaměření nebyla však sexuální dělba úkolu přirozeným důsledkem biologických rozdílů, nýbrž byla vytvořena a udržována společností. Feministická teorie klade do centra svých zájmů rozdělení moci a prostředků mezi muže a ženy, obraz a symboly spojované s oběma pohlavími a jejich vztahy. Zpochybňuje rozdělení mezi rodinou a prací nebo soukromou sférou a sférou veřejnou, která je základem strukturálně funkcionalistického přístupu k sexuálním rolím. Považuje gender za základní dimenzi každé sociální organizace,

ze stejného důvodu jako třídu, a za kategorii vytvořenou sociálně, právě tak na pracovním místě, v rodině, ve škole, jako ve sféře ekonomické, politické a kulturní.“³

“Pojem označující nikoli biologické, ale sociální aspekty pohlaví. Český překlad rod se neujal, protože bývá chápán v jiných významech. Pohlaví člověka je dáno biologicky, ale pokud jde o sociální chování, lidé se nerodí jako muži a ženy, ale musí se naučit jako muži a ženy jednat. Existuje řada vzorců chování, které jsou ve společnosti považovány za typicky mužské nebo ženské. Jaké chování je biologicky podmíněno a co je výsledkem kulturního vývoje společnosti, je předmětem studií v oblasti gender studies a feminismu.“⁴Slovníky se v definici shodují v tom, že český překlad genderu jako rod plně nevystihuje podstatu toho termínu. Musíme ho chápat v širším smyslu, nejen biologickém, ale i sociálním a jazykovém.⁵

5. Práce s příběhem

Cíl: vyslechnout a rozebrat pohádku a zamyslet se nad diktátem „mýtu krásy“, nad kritérii volby partnera

Čas: 15 minut

Pomůcky: nakopírované texty pohádky, barevné tužky

Formapráce: skupinová práce

Postup práce:

Krok 1: Procítěně přečtete text, žáci a žákyně pozorně poslouchají, ovšem jejich úkolem v této fázi bude pouze vnímat příběh. *Text k aktivitě č. 5 najdete v příloze č. 3.*

Krok 2: Poté se žáků a žákyň zeptejte na první dojem z vyslechnutého příběhu. Do dvojic/malých skupinek jim rozdejte text a vyzvěte je, aby si barevně značili odpovědi na otázky (napište otázky na tabuli)

S jakými stereotypy se v příběhu setkáváme? (odpověď: všechny kočky jsou falešné; ošklivé lidi přece nemůže mít nikdo rád; krásní lidé by si za partnera měli volit opět někoho krásného – tím paradoxně trpí i oni sami, v našem případě kočka)

Jaké jsou reakce jednotlivých postav? (odpověď: krásné židle nechápou, jak je možné, že si navzdory jejich kráse kočka všimá ošklivého ušáku – důkaz toho, že i tzv. pozitivní stereotyp – krásní lidé snadněji nacházejí partnera, mají nárok být milováni - může být v důsledku velmi škodlivý; ušák se trápí, pochybuje, že ho kočka bude mít ráda – ve snaze být krásnější se zbaví něčeho, co je jeho samotnou podstatou – analogie s anorexií (zbavení se ženskosti u extrémně vychrtlých žen)?; kočka ví, že ušák udělal hloupost, ale zůstane mu věrná...)

Díky čemu příběh dobře dopadl? (odpověď: díky lásce, toleranci a porozumění – kočka zůstane s ušákem v dobrém i zlém)

V jakém bodě příběhu musely postavy učinit rozhodnutí, co tato jejich volba přinesla? (odpověď: ušák učinil špatné rozhodnutí, ale kočka to našťástí pochopila a vrátila se k němu)

³BOUDON, R. a kol. Sociologický slovník. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0735-3. s. 57

⁴JANDOUREK, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0. s. 90

⁵ <http://theses.cz/id/tdsz9a/53741-711711857.pdf>

Krok 3: Dvojice/skupinky prezentují svou práci s textem, vzájemně se doplňují, diskutují. V průběhu diskuse můžete položit následující otázky k zamyšlení:

Co je ale ve vztahu opravdu důležité?

Mají jen krásní, bohatí a úspěšní lidé nárok na lásku a štěstí?

Komentář

Doplňující informace: Mýtus krásy (diktát módy, často extrémní štíhlosti u dívek, vypracovaných svalů u chlapců)

Poznámka: doporučuji dokument KillingUsSoftly o nebezpečí reklamy zaměřené na ženy <http://video.google.com/videoplay?docid=-9136717570350831427> - na druhou stranu je zase vyvíjen o to větší tlak na postavení a majetek muže (reklamy vytvářejí dojem, že bez drahého auta není muž dostatečně úspěšný a atraktivní)

6. Storyboard

Cíl: upevnit empatický vhled do pocitů druhých, pochopit problematiku stereotypů

Čas: 15 minut

Pomůcky: papíry A4, psací potřeby

Forma práce: skupinová práce, diskuse

Postup práce:

Krok 1: Žáci a žákyně dostanou pokyn, aby si zkusili vzpomenout a vybavit situaci, kdy se jako jediní cítili nějak „jiní“ ve skupině lidí. Příhodu zpracují formou storyboardu. Jedná se o malované sekvence obrazů příběhu, čili o načrtnuté jednotlivé scény. Doporučujeme, abyste v kroužku seděli i vy, bylo by vhodné svůj storyboard uvést jako příklad.

Krok 2: Žáci a žákyně popíší svůj příběh podle nakresleného schématu. Ostatní poslouchají, mohou se k jednotlivým příběhům vyjadřovat, klást otázky, uvádět svoje podobné zkušenosti. (Ovšem vždy platí zásada „poslední slovo patří mně“ – tedy tomu, čí příběh se rozebírá.) Sledujte čas – nemělo by dojít k tomu, aby někdo ze skupiny nedostal příležitost promluvit o svém zážitku, pokud o to stojí. Naopak nikoho do vyprávění není třeba nutit. Pouze doporučíme, aby si svá schémata storyboardu vyvěsili na nástěnku a časem se k nim sami či v rozhovoru se spolužáky vrátili.

7. Závěr, shrnutí

Krok 1: Můžete vy, nebo některý žák či žákyně ze třídy, znovu shrnout, co bylo tématem workshopu, co se nového dozvěděli, zda se na některé věci teď dívají jinak.

Přílohy

Příloha č. 1

Stereotyp

je jednotvárný, ustálený, navyklý vzorec chování a myšlení. Nejčastějším projevem stereotypu vůči druhým jsou *diskriminace a předsudky*, tedy odlišné chování k druhým díky jejich příslušnosti k určité skupině – např. náboženské, národnostní, etnické, sociální aj. Někteří autoři chápou předsudek a stereotyp jako synonyma, jiní definují *předsudek jako negativní stereotyp*. Stereotyp může být i pozitivní (např. „Francouzi jsou velmi elegantní“ nebo „lidé s brýlemi jsou inteligentní“). Stereotyp vzniká na základě zjednodušení, přehánění nebo překroucení pravdy, generalizace a představení některých kulturních atributů jako „přirozených“ (např. cikáni mají to tuláctví a nezodpovědnost v krvi a nikdy nebudou chtít pracovat...).

Příklady:

- *V Americe se všichni lidé mají lépe, všichni jsou krásní a úspěšní.*
- *Muži umí číst lépe v mapách než ženy.*
- *Domácí práce dělá vždy žena.*
- *Homosexuálové mají rádi růžovou barvu.*
- *Všichni homosexuálové jsou tanečníci baletu nebo kadeřníci.*
- *Moravané jsou pěstitelé vína. Také všichni rádi zpívají lidové písně.*
- *Všichni Češi pijí nejraději pivo.*
- *Blondýnky jsou krásné.*
- *Indové jsou dobří v matematice, počítačích a přírodních vědách.*
- *Afroameričané jsou dobří basketbalisté.*
- *Afričané jsou výborní běžci.*

Předsudek

je přisuzování vlastností (většinou negativních) lidem dopředu, aniž bychom je znali. Někdy je předsudek definován jako negativní stereotyp. Předsudek obsahuje záporné hodnocení nebo odsouzení a je projevem negativního vztahu. Jedná se o antipatii, která vychází z chybné a strnulé generalizace. Předsudky můžeme pociťovat (tj. smýšlet o ostatních lidech bez ohledu na jejich skutečné vlastnosti) nebo je veřejně vyjádřit. Předsudky bývají namířeny nejčastěji proti určité skupině jako celku, anebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny.

Příklady:

- *Rom, který nastoupí do stejné tramvaje a sedne si vedle mne, je zloděj a chce mě okrást.*
- *Blondýny jsou hloupé husy, které jsou sice hezké, ale „bez mozku“.*
- *Každý člověk, který je homosexuál, je HIV pozitivní.*
- *Obézní člověk si za svoji nadváhu může sám, protože stále jen jí nezdravě a nesportuje.*
- *Právníci jsou nudní lidé bez smyslu pro humor.*
- *Ženy jsou špatné řidičky.*
- *Židé jsou nenasytí a lakomí.*
- *Muslimové jsou teroristi.*
- *Bílí Američané jsou obézní.*
- *Všichni bezdomovci si za to, že jsou na ulici, můžou sami.*
- *Všichni motorkáři jsou potetovaní a hlasití a opilci.*
- *Každý, kdo má tetování, je bývalý trestanec.*
- *Všichni politici berou úplatky.*

Labeling

nálepkování, značkování jednotlivců nebo skupin společnosti, které někdy předurčuje takto stigmatizovaného jedince nebo skupinu stát se např. problémovou či deviantní. Když jedinec nějakým způsobem poruší normu a dopustí se přestupku, záleží hlavně na tom, kdo daný přestupek hodnotí a jakou mu dá nálepkou. Příkladem může být chlapec, který při fotbale rozbije míčem okno. Je zajímavé, že pro jeden přestupek vymyslíme více nálepek. Jestliže se jedná o chlapce z chudé rodiny, nebo o příslušníka etnické menšiny, většina lidí ho odsoudí, přiřadí mu například nálepkou : "roste pro kriminál". Jestliže ale okno rozbije chlapec z vyšší vrstvy, jeho přestupek je pouze "klukovina".

Příklady:

- *Tomáš je velmi bystrý chlapec, který studuje na gymnáziu. Oba jeho rodiče jsou lékaři – matka je zubařka, otec chirurg. Všichni od Tomáše očekávají, že i on po vzoru rodičů bude lékař, přestože Tomáš by se raději profesionálně věnoval sportu. Hraje totiž ve volejbalové lize. Učitelé na jeho občasně neúspěchy v chemii a biologii reagují výrokem: „ Takhle z tebe, Tomáši, doktor nebude...s takovou známkou z biologie tě na medicínu asi nevezmou.“ Tomáš ale neztrácí naději a dál si plánuje budoucnost úspěšného volejbalového hráče.*
- *Pan Adam pracuje jako horník v Ostravě. Svoji práci má rád, ale navíc se zajímá o historii. Mimo jiné jej zaujalo výtvarné umění a sám maluje krajiny. Když chtěl uspořádat výstavu se svými obrazy v místní galerii, byl přijat, ale na propagačních materiálech stálo: Výstava Adama Mrázka, horníka, který se snaží malovat. A přestože pan Adam většinu svých obrazů úspěšně prodal a stal se uznávaným v uměleckých kruzích, vždy je představován jako Adam Mrázek – horník, co umí malovat.*
- *Aleš Hladký chodí do 3. třídy. Občas provede nějakou tu lumpárnu nebo se popere se spolužáky. Alešův otec si odpykává 4letý trest odnětí svobody za ublížení na zdraví. Alešova matka podala nedávno na školu stížnost, protože syn chodil domů s poznámkami od učitelů jako například: „Chápu, že Aleš zdědil některé vlastnosti po otci, ale prát se se spolužáky opravdu nemůže.“ nebo „Vím, že Váš manžel je ve vězení a jestli nechcete, aby tak skončil i Váš syn, doporučuji vyhledat specialistu.“. Sám Aleš doma přiznal, že se ve škole často setkává s poznámkami, že je to budoucí kriminálník a násilník nebo, že roste pro kriminál.*

Příloha č. 2: rozhovory k aktivitě č. 4

JIRKA - akademický malíř, momentálně na rodičovské dovolené

Jeho žena Eva pracuje jako novinářka.

Proč jste se rozhodli, že ty zůstaneš doma a Eva půjde pracovat?

Svou práci můžu dělat doma, kdežto Eva potřebuje kontakt s okolím, takže to vlastně bylo dané. Když byly Vojtovi dva a půl roku, nastoupila Eva na půl úvazku do práce, já jsem pracoval tři dny v týdnu a v hlídání jsme se střídali. To byl začátek.

Jak sis před tím představoval vaše společné soužití?

Neměl jsem představu vařící, pečlivé a uklízející maminky. Ale nejvíc mě zaskočilo, že mít druhé dítě je tak náročné. Povinností týkajících se dvou dětí není dvakrát tolik, ale stokrát tolik.

Takže když jste se rozhodli, věděl jsi, do čeho jdeš?

Vcelku asi ano. Mé rozhodování bylo o to jednodušší, že jsem si péči o děti vyzkoušel nejprve na půl úvazku a až později jsem doma zůstal úplně. Nebyl to takový náraz.

Co ti nejde a co jsi poznal, že muž nemůže zvládat jako žena?

My například děláme úkoly, ale Eva musí hlídat všechno ostatní. Přijde utahaná z práce a zjistí, že všechno není tak, jak by mělo být. V tom je rozdíl mezi mnou a Evou. Pochytání těch drobností – úkoly, svačina, kroužky, piáno, sešity do školy – je na ní, na to já asi jako muž nejsem stavěný.

Změnil se tvůj vztah k dětem ?

Zřejmě ano, asi jsem z nich víc nervózní.

Jak reaguje okolí na váš rodinný model?

Nevím jak Evina rodina, ale moje máma to nechává na mně. Zatím jde všechno normálně, takže se na to nijak netváří. A myslím, že Evin táta je rád, že píše.

Co na to děti?

Asi nic. V našem okolí to zas není taková výjimka, takže to neberou jako nic zvláštního.

Jak se tato výměna rolí odráží ve vašem vztahu?

Určitě víc oceňuji práci ženy doma. Ale myslím, že Eva má někdy pocit, že nic nedělám. Musím přiznat, že stejný pocit jsem měl, když byla ona doma a já pracoval. Dřív jsem se zlobil, že není všechno, jak má být, ale dneska vím, že to s dětmi prostě není možné stihnout. Zvláštní je, že i když Eva ví, co obnáší péče o děti, má dojem, že toho nedělám dost. Ale asi není důvod mě zvlášť oceňovat, protože spousta věcí je více méně na ní.

Děláš domácí práce?

Snažím se. Nádobí, úklid, kurz vaření (vařili jsme si s kamarády). Šel jsem do toho s tím, že se budu moct věnovat malování doma, ale není to možné. Na to není ani čas ani fyzický ani vnitřní prostor. To všechno sežerou děti a docela dost času zabere práce na našem nájemním domě.

Rozhodl by ses pro tuhle variantu znova?

Asi bych šel na čas dělat, tak rok dva bych pracoval, a pak bych klidně byl znovu na mateřský.

Co tě napadá, když Eva ráno odchází do práce?

Trochu jí závidím. Mám dojem, že to nejhorší slíznu já. Když jsi v práci, tak máš vlastně volnost od dětí, můžeš si přečíst noviny, ale doma jsou na tobě neustále nalepené a jsi pořád s nimi. Eva třeba chodí víc do hospody, stýká se s více lidmi, musí si schůzky domlouvat ve městě... Snažím se to vyrovnat, ale nejde mi to. Takže to беру jako fakt!

Znamená to, že se muži potýkají se stejnými problémy jako ženy na mateřské?

Mám pocit, že mě Eva zanedbává a když to někomu říkám, tak si myslí, že si dělám legraci. Často se cítím osamělý, citově strádám, tedy to samé, co říkají ženy. Ale Eva v tom asi nemůže nic udělat. Lidi, co chodí do práce, za to nemůžou. Problém je u těch, co jsou uvázaní u dětí.

Dokážeš, když přijde Eva z práce, děti „vypustit“ a přenechat jí je?

Když jsem dřív přicházel domů, tak jsem měl snahu převzít děti, vzal jsem si je a věnoval jsem se jim. Mám pocit, že Eva to nedělá. Sice se snažím je předat, ale nedaří se... Jakoby Eva měla nějaké kurzy asertivity.

Co tě baví dělat s dětmi?

Asi si hrát s vláčky, stavět, prostě takové technické hry. Také procházky lesem, na které jsme odpoledne chodili. To bylo moc hezké a na to rád vzpomínám. Naopak strašné je rozvážení po kroužcích – běháš, jezdíš, rozvážíš, ale přitom jakoby nic neděláš.

Co je nejtěžší?

Sebekontrola. Člověk vybuchuje a je vzteklý. Také ta neustálá pozornost, kterou musím dětem věnovat, znáš jejich neustálé štěbetání.

David Dvořák – učitel v mateřské škole

David Dvořák (37) vypadá, že je se svým životem vcelku spokojen. Jedna věc ho ale trápí. „Jsem dost špatný tatínek,“ říká otec tří dětí ve věku od jednoho roku do osmi let. „Když přijdu v pátek večer domů a měl bych se jim věnovat, tak už na to opravdu nemám. Co opravdu nechci slyšet, jsou dětské hlásky, které se hádají o hračku,“ vysvětluje. Krkavčí otec? Nikoli. **Učitel v mateřské školce.**

Že to je pro muže zvláštní povolání? Jak se to vezme. A kdo vlastně stanovuje, jaká profese se hodí pro ženy a jaká pro muže? Když mohou ženy uspět jako vojačky, proč by muži nemohli excelovat coby učitelé ve školkách, zdravotní bratři nebo kadeřníci? Psycholog Martin Jára z Ligy otevřených mužů je přesvědčen o tom, že co se týče učitelů, jde o stereotypy, které je třeba postupně bořit. „Definice toho, co ještě je a co už není takzvaně mužské povolání, se pomalu, ale jistě rozšiřuje. A pro děti je důležité, aby se už v předškolním věku potkaly kromě otce i s jinou mužskou figurou,“ vysvětluje. Jako dítě ale David rozhodně učitelem být nechtěl. „Chodil jsem na maloměstskou školu, kde učitel byl někdo mezi kádrem a teroristou, takže mě to vůbec nelákalo. Chtěl jsem být spisovatelem,“ vypráví. Život ho ale zavedl na úplně jinou kolej.

Ode mě se pochovat nenechají

Původně začal studovat učitelství prvního stupně, ale na civilku se dostal do mateřské školky se speciální péčí na Praze 6. Práce s dětmi ho zaujala natolik, že se na fakultu už nevrátil. Zpočátku to ale neměl jednoduché. „K péči o děti muži samozřejmě nemají stejné vlohy jako ženy,“ tvrdí rezolutně - a popírá tak jednu základní feministickou teorii. „Člověk v sobě totiž musí zapřít touhu po moci a to může být hlavně pro muže obtížné, protože moc s pojetím mužství tradičně souvisí. Žena, která porodí dítě, ví, že od té chvíle je tam cele pro něj. Dítě má naopak moc nad matkou. Muž tenhle zážitek nemá a chybí mu.“

Rozdíly mezi sebou a kolegyněmi matkami, viděl od začátku. I po jedenácti letech práce s předškoláky přiznává, že občas narazí na neproniknutelnou bariéru. „Jsou děti, které já neutěším. Ode mě se pochovat nenechají. Proto mám ve třídě asistentku nebo kolegyni. Děti mají ten základní, nejintenzivnější vztah s maminkou. To je u nás tradice, kterou nepřemůžu. Jsou zvyklé, že když pláčou, pochová je právě ona. A pak jsou najednou ve školce a je tam nějaký chlap, který je něco jako tatínek. Jenže jejich tatínek něco takového nedělá,“ vysvětluje David Dvořák, co je pro muže v jeho profesi nejtěžší.

Jde totiž o povolání, jehož hlavní složkou není ani tvořivost, jako třeba u malíře, ani vykonávání moci nad ostatními lidmi, jako třeba u ředitele firmy. Práce učitele směřuje úplně opačným směrem: k pomoci. „Když se řekne, že něco je mužská práce,“ uvažuje David nahlas, „představíte si sílu, moc, rytíře s mečem, chlapa s buldozerem nebo šéfa velké firmy. Jde o status. Taková moje profese samozřejmě není. Mně musí stačit jednotlivé úspěchy, kterých s dětmi dosáhnu.“ Přesto David tvrdí, že se mu pro jeho práci nikdy nikdo nevysmíval. „Rodiče by mi něco takového, jako je profese, nikdy nevymlouvali, a svoji ženu jsem poznal ještě předtím, než jsem začal pracovat ve školce. Své povolání jsem zatajil snad jen párkrát na stopu, protože se mi to nechtělo vysvětlovat,“ připouští, že cizím lidem by představa muže ve školce přece jen mohla připadat trochu zvláštní.

Dosud byla řeč jen o tom, co dokáže David dát dětem. Ale dala práce s nimi něco jemu? „Nepochybně dokážu zavázat tkaničky rekordní rychlostí, a když se děti pokakají, dokážu je vysprchovat,“ žertuje a pak pokračuje vážněji: „Když nám chodí e-maily, stojí tam zásadně: ‚Vážené kolegyně...‘. Nikdo nepočítá s tím, že u nás učí i muži. Mně to ale nevadí, já jsem taky učitelka. Nemyslím tím nic pejorativního. Myslím tím, že v péči o děti a ve schopnosti empatie a porozumění jsem díky té práci už skoro tak dobrý jako některé moje kolegyně matky. A to je docela meta, dokázat to dělat skoro tak dobře jako někdo, kdo má vlastní děti, které porodil, ne?“, usmívá se David.

A nevýhoda tohoto povolání? Jednoznačně finance: „Jsem jednonohá bílá vrána. Ve školce už pracuju jedenáct let a skoro všichni ostatní muži, které v té profesi znám - celkem nás jsou v republice asi dvě desítky - jsou mladší.“ Co je ze školek vyhánění? Neužíví rodinu. „Abychom finančně vyšli, dělám po večerech a o víkendech ještě správu počítačů a sítí. I tak to ale přestává být únosné, a tak ze školky couvám a couvám, až úplně vycouvám. Je to jen otázka času,“ dodává učitel, který by ve školce rád zůstal. Sponzoři se ale jaksí nehrnou.

Libor Šula – kadeřník

Proč jste si vybral povolání kadeřník, které je pro muže poměrně nezvyklé?

Ono je nezvyklé tady v Česku, ve světě je běžné. Třeba když jsem byl na saloně v Londýně, bylo nás tam dvacet sedm a z toho jenom čtyři ženy.

Kdy jste přišel na povolání kadeřník?

Už v devíti letech. Odmala mi vadilo všechno, co nějak nehrálo. Když měly spolužačky nehezky vlasy a mámě její kadeřnice trvalou upálila vlasy, tak mě to dokázalo rozhodit. Ale mohl jsem do toho zasáhnout. A to mě bavilo - věci měnit.

Koho jste stříhal jako prvního?

O dva roky mladší sestru. Ta dopadla! Ta její ofina! Říkám jí ofina první září, vypadala jako takové to stříhání dětí do školy. Ségra se bránila, ale nepomohlo jí to, měla vlasy vyholené až k uším. Ale byla vděčný objekt. Stříhal jsem ji pořád a pořád, vlastně jsem se na ní naučil všechno!

Takže jste měl jasno - šel jste se učit kadeřníkem.

Kdepak! Táta řekl: „Budeš strojař, co je to za povolání pro chlapa - kadeřník?!“, a tak jsem vystudoval soukromou střední technologickou školu. Pak jsem odjel do Londýna, kde jsem si udělal kadeřnickou akademii a vrátil se do Prahy. A začal jsem pracovat v různých salonech, kde jsem si vyzkoušel, jak to dělat nechci... Klademe důraz na jednoduché stříhy a krásné, přirozené barvy. Nemáme skoro žádný odběr červených a měděných barev, protože je neděláme. Jsme schopni poznat svoje zákazníky na ulici, jak ty stálé, tak i potenciální. A to mě baví, že jsme se tak sešli. Je nás čtyřicet, kolegů, kteří se mnou pracují.

Vlastní salon si Libor Šula otevřel před osmi lety a od té doby má skoro neměnný tým:*To jsem chtěl, mít takovou svoji rodinku, hezky si stříhat a pracovat na tom svém konzervatismu, kterým jsme známí.” A jak k sobě naláká zákazníky? „Nejlepší je tichá pošta, když si to mezi sebou řeknou sami. Prvním pět let jsem snad neměl ani žádnou reklamu, inzerci, PR, nevěděl jsem, jak se to dělá. A to, že začali mít novináři zájem o naše kolekce, přišlo samo. Bylo mi jen líto, že zájem o naši práci byl daleko větší ze zahraničí. Ale teď si na nezájem o náš salon nemůžu stěžovat...*

Peter Tistan – stylist

Čím jste chtěl být, když vám bylo deset let?

Chirurgem. Všechno kolem lékařské vědy mě uvádělo v úžas. Zajímalo mě to a bavilo. Měl jsem doma všechny možné nástroje a moje rodina si se mnou opravdu užívala. Tahal jsem je jednoho po druhém do pokoje, kde jsem měl „ordinaci“, a vyšetřoval je.

Proč tedy chirurgem nejste?

To je jednoduché, může za to chemie. Na střední škole jsem si uvědomil, že mi chemie nic neříká, ale na medicíně patřila mezi nezanedbatelné předměty. Bohužel...

Od lékaře ke stylistovi je veliký skok!

Móda mě zajímala vždycky. Když jsem právě „neoperoval“, chodil jsem po ulicích a všímal si, co mají lidé na sobě. Když jsem pochopil, že ze mne doktor nebude, jsem zase pro změnu začal oblékat svoje kamarády a známé.

Jaká škola se studuje na povolání stylisty?

Bud' nějaká, která souvisí s oblékáním, nebo - a to je častější - žádná. Pokud jde o mne, než jsem se začal věnovat práci stylisty naplno, udělal jsem ještě malou odbočku a vystudoval na vysoké škole management. Naštěstí je to obor, který se mi vždycky může hodit. Během studia jsem už žil v Praze a jenom si občas odskočil na Slovensko na zkoušky. A nakonec jsem i odpromoval. Ale rozhodně nechci, aby mě někdo oslovoval titulem inženýr!

Pamatujete si na nějaký konkrétní moment, kdy jste si sám řekl, že se vaše práce konečně pořádně roztočila? Kdy už to začalo být ono?

Asi před třemi čtyřmi lety mě oslovila televize a nabídla mi spolupráci na pořadu Vypadáš skvěle! Začal jsem sbírat kontakty, oslovovat časopisy a za chvíli mě klienti vyhledávali sami.

Platí u vás „Kovářova kobyla chodí bosa“?

Myslím, že se obléknout umím. Ale na běhání po obchodech čas nemám, řeším svůj šatník tak, že si vyberu vhodné kousky při nějakém focení a ty si pak nechám. Mám svůj vkus, takže logicky vybírám věci, které se mi pak hodí. Ale obecně tohle přísloví občas platí - u některých vizážistů či kadeřníků jsem si toho všiml. Určitě mají estetické cítění, ale nemají nejspíš čas.

Peter Tistian: *Podle mého názoru mají ženy v oboru vizážista, stylisty, kadeřníky mnohem raději chlapy. Mají pocit, že muži je mají víc v oku, že mají lepší cítění a taky že je určitě neudělají schválně šeredné. Žena ženě nikdy nevěří na sto procent. Vidím to sám - když oblékám ženy, a jsou to slavné tváře, političky nebo jakékoli jiné klientky, mají ke mně respekt. Věří mi.“ Ze známých lidí spolupracoval v rámci focení např. s modelkou Andreou Verešovou, s Romanem Šebrlem nebo s Topolánkovými.*

Blanka Říhová - ředitelka Mikrobiologického ústavu AV ČR

Mají to opravdu mladé ženy, které vstupují do vědy, do nějakých vědeckých ústavů těžší ve vybudování si kariéry a pozice mezi muži-vědci?

No, to bezpečně.

Jak se to projevovalo ve vašem případě?

Takhle, já bych řekla, těžší to mají pouze v momentě, pokud se také zamilovávají, chtějí se případně provdat a mít děti. Tak, pokud třeba se žena rozhodne, že ten život té vědě věnuje, tak si myslím, že rozdíl mezi muži vůbec není. Ty možnosti jsou stejné. Jakmile ale se rozhodnete, že budete mít rodinu, tak je to složitě, protože máte doma dva prcky a o ty se musíte postarat a uvařit teplou večeři a někde vám běží pokus. Čili já myslím, že je to o schopnosti organizační.

Vy shodou okolností v rozhovorech s novináři jste velmi pravidelně, dovolím si tvrdit vždy, dotazována na tuto otázku, cituji doslova: "Jak je pro, řečeno vašimi slovy, vědmu obtížné skloubit rodinu a vědu?" Vy na tu otázku pravidelně odpovídáte, a teď opět následuje doslovný citát: "Když byly holky malé, musela jsem pro ně ve čtyři odpoledne a k práci jsem se vracela v noci. Ale tehdy jsem si řekla: 'Odejdu, až budu horší než ti chlapi kolem mě.'" Konec citátu. To se za celou dobu, byť řekněme vzdáleně, neobjevil ten okamžik, kdy jste si říkala: "Začínám se zhoršovat, chlapi kolem mě jsou lepší, než jsem já."

No, neobjevil. Skutečně neobjevil. Ale já můžu říct, že to je dáno asi dvěma věcmi. Jednak já mám, zaplat' pánbůh, dost vrozené energie. Energie mám dost. A pak jsem měla ku pomoci maminku. Maminka se o děti starala právě tak nějak do těch půl čtvrtý. Ony byly po školkách, ale tak jenom do oběda. Po o chodily domů. Maminka i s nima podepisovala úkoly. Já jsem je přebírala v půl čtvrtý pravidelně. Chodila jsem dokonce s nima i třeba do Sokola. Uvolila jsem se dělat cvičitelku, protože v Sokole nebyly cvičitelky, vy nesete dvě holky s sebou, dobře, tak já povedu družstvo, abych s těma holkama byla. No, pak jsem pravidelně vařila teplou večeři a pak jsme si s holkama povídaly, no, a pak kolem tý devátý jsem se občas vrátila. Ale měla jsem tu maminku, která mi, jako já měla naprostou jistotu, že ty holky do těch půl čtvrtý jsou v dobrých rukách. Ona tak je odvodila na všelijaké ty zpěvy a klavíry, tak to ona zajistila.

Byly tam ale okamžiky, kdy jste si říkala, je to de facto pro ženu nespravedlivé, že je to žena, na jejíž bedrech je starost o rodinu a měl by být vztah mezi mužem a ženou v tomto případě vyrovnanější. Muž by se měl víc starat o děti.

Já, možná, že to zní, já v tomhle směru si myslím, protože nedávno jsme o tom diskutovali na Sociologickém ústavu, že jsem se narodila jako žena i s trochou pokory. Já si myslím, že jsem pokorná. Já prostě ten fakt, že chci dělat vědu a zároveň chci mít děti, jsem brala ten fakt, že s sebou musím víc hodit.

Nikoli tedy, že byste zehrala na to, že jste žena, že to máte tudíž složitější, protože muž nechce přijmout část té zodpovědnosti, která je na bedrech ženy?

Já, víte co, tak já zase si myslím, že to, že jsem žena, má řadu výhod nebo já jsem ráda, že jsem žena. Já jsem nikdy žádnému muži nezáviděla, a také nemám moc ráda rozhovory, kdy mi, když někdo třeba říká jako: "Nezdá se vám, že ty mužský by měli dělat víc?" Já bych řekla,

že ty úlohy jsou rozdělené. Muži mají své životní cíle, své životní představy, a protože my s nima nechceme bojovat, my je máme rády, no, tak, my automaticky vzít své životní, to nám prostě příroda dává tu možnost mít ty děti a starat se o ně. No, když se já rozhodnu, že ještě k tomu budu dělat vědu, tak si to musím prostě zorganizovat.

Když jsem si pročítal rozhovory, které jste v uplynulých deseti letech poskytla, objevil jsem v nich i ten, který jste dala deníku Mladá fronta DNES 2. července roku 2002. Pod titulkem "Říhová a práce" je následující citát a cituji doslova: "Práce je pro mne důležitá, ale na první místo jsem vždy kladla rodinu a děti." Konec citátu. Tudíž neexistoval ve vašem životě okamžik, kdy jste si říkala: "Bude muset jít rodina stranou, protože teď je tady práce a věda."

No, já se musím přiznat a možná, že mi to budou kolegové mít za zlé, ale nebyla. Já jsem skutečně vždycky měla na paměti to, aby v rodině bylo veselo, aby v rodině byl pořádek. Vařila jsem teplý večeře, podobně jako Helena Eldnerová vždycky říká, vaří dodneška. Já jsem skutečně vždycky měla největší starost o ty dvě holky. Ale...

A v rodině nebyl ten okamžik, kdy vy jste si řekla: "Budu muset opustit aktivní vědu kvůli rodině."

To nebyl, já myslím, že v rodině byly momenty nebo pro mě osobně byly momenty, který jsem diskutovala i s manželem, který byl původně mým školitelem, že jsem měla pocit, že už nemůžu. To přiznám. Měla jsem pocit, že už to prostě nemůžu zvládnout, že už je toho na mě tolik, že budu muset nechat tý vědy.

V kterém okamžiku to bylo a co bylo těmi hlavními důvody? Toho, že jste psala disertační práci?

Ne, ne, ne, to si přesně pamatuju. Já jsem byla doma s dětmi skoro pět let. Já jsem byla dva roky s první, pak jsem osm měsíců byla na ústavě a dva roky s tou druhou a byla jsem doma, já jsem si našla tolik aktivit. Já jsem opravdu neměla pocit, že se nerealizuju. Já jsem se realizovala i doma. Vracela jsem se na ústav, já dělám imunologii. Imunologie je věda, o které se říká posledních padesát let, že je to zlatý věk imunologie. Z toho plyne, že těch poznatků je tolik, že se těžko dají stíhat, pokud jste normálně zaměstnán a já jsem těch pět let občas něco přečetla, to je pravda, ale že bych studovala, to už vůbec ne. Takže já jsem se vrátila po těch skoro pěti letech a řada věcí, která platila před těmi pěti lety, vůbec neplatila a byla tam spousta nových poznatků, bylo toho strašně moc a nikdo nebral v úvahu, já jsem občas si tak jako povzdechla, ale moc ne nahlas, a říkám: "Tady nikdo jako nebere v úvahu, že oni ty chlapi mají jenom tu vědu a já mám ještě teda dvě malé děti." A nikdo to teda v úvahu opravdu nebral. Tak tam byly momenty, že jsem měla pocit, že prostě to nestačím dostudovat, to, co musím, a ty dvě děti. Ale netrvalo to, právě to byl ten moment, já si dokonce pamatuju přesně, jak jsme s manželem, tehdy ještě se vytahoval, já si úplně pamatuju, jak jsme vytahovali prostěradlo prostě, abych ho mohla dát na mandl a říkala jsem mu takhle: "Ivane, já asi už nemůžu. Asi budu muset z toho ústavu odejít." A on vám, byť tedy byl vědec, mi nato řekl: "No, jo, no, tak asi budeš muset." A to já jsem dostal vztek a říkám: "Tak, to teda ne, já ..."

Namíchl vás touto větou a byla to ta věta, která vás udržela v ústavu.

Namíchl. To si dokonce přesně pamatuju to místo, kde jsem v tom pokoji stála a ono by to asi se možná bývalo odvíjelo jinak, ale pamatuju si přesně ten moment, jak mi řekl: "No, to asi budeš muset," a já už jsem tehdy patřila mezi, myslím, že docela i mě jako ve světě citovali. Ten moment, kdy on připustil, že já bych teda mohla odejít, abych tu rodinu, tak jsem opravdu dostala trošku vztek, a to byl ten moment, kdy jsem řekla: "Jo, ale já odejdu, až uvidím, že na tom oddělení ti chlapi kolem mě jsou horší. To bude jedinej moment." Nebyla jsem.

Dagmar Damková – fotbalová rozhodčí

Dagmar Damková má na svém kontě několik prvenství. Například je první fotbalovou rozhodčí, která v České republice rozhodovala prvoligový zápas, zároveň jediná česká zástupkyně českého fotbalu, která bude rozhodovat zápasy ženského fotbalu na letních olympijských hrách v Athénách. A teď vás budu citovat doslova: "Je to vrchol mojí kariéry." To jste řekla novinářům, když jste se onu věc dozvěděla. Jak se vypořádáte s námitkou, že vaše slova mohou být vnímána jako nadnesená, protože přece vrcholem kariéry rozhodčího je fotbalové mistrovství světa nebo Evropy.

Tak ono vlastně asi podle mě tohle to berete spíše z pohledu mužů. Tam je to trošku něco jiného, protože ten chlapecký fotbal na olympiádě, tak tam hrajou jednadvacítky a pro ty chlapy rozhodčí to není prostě ono, pro ně je ono pískat Beckhamy a Figy a Zidany a podobně, ale pro mě, jako pro ženu, je tohle to vrchol, protože je to olympiáda, kde se sejde spousta dalších sportů a na druhou stranu právě ženy tam mají zastoupení, své nejsilnější zastoupení, jo, takže tam vlastně jsou manšafy, které hrajou na ženském mistrovství světa, takže je to v podstatě takové malé mistrovství světa ještě s tou skvělou atmosférou dalších sportů a skvělou atmosférou olympijských her. Proto je to pro mě vrchol kariéry.

Je to obtížné v souvislosti s těmi fyzickými podmínkami?

Tam je asi největší problém, Cooper mají chlapi limit dva tisíce sedm set metrů za těch dvanáct minut, takže řekněme, když člověk opravdu hodně potrénuje, tak se to dá, protože já třeba nemám běhání vrozené jako ostatní, takže já opravdu co nenaběhám, tak to nemám, ale na druhou stranu tam mají na padesát metrů limit sedm celých pět, což se taky dá a na dvoustovku mají třicet dva sekund. Už se mi to jednou podařilo splnit, ale to už je otázka spíš síly tenhle ten sprint, takže na tom budu chtít zapracovat a uvidíme, no.

Vy také přiznáváte, pokud budu interpretovat z rozhovorů správně vaše slova, že raději pískáte zápasy mužů než zápasy žen a napadlo vás, když jste do toho hecu šla, jak bude reagovat publikum? Že zkrátka žena rozhodčí to bude mít dvakrát tak těžší, ne-li třikrát těžší než rozhodčí muž?

Tak to mě vůbec nenapadlo. Já jsem totiž vůbec nevěděla, co od toho mám očekávat, protože když se vezme, tak předtím tady byly některé ženy rozhodčí, ale já jsem o nich vůbec nevěděla. Takže v podstatě jsem byla taková první vlašťovka tam u nás v Plzeňském kraji úplně, a tak to bylo opravdu jako docela náročné. Říkám, bylo i zápasů, co jsem probřečela a co jsem byla schopná to okamžitě všechno skoncovat se vším a ...

Vy v jiném rozhovoru pro Lidové noviny, tentokrát ze 17. října, naznačujete, že jste skeptická k nějakému trendu, kdy se mezi prvoligovými rozhodčími mužského fotbalu objeví víc žen než jste vy sama. Cituji doslova: "Veřejné mínění tady není takovým věcem moc nakloněné a nejde zdaleka jen o fotbal. Žena, která se tady snaží udělat kariéru, jestli to mám tak říct, musí pořád někomu něco dokazovat." Konec citátu. Rozumím tomu správně, že nepozorujete nějakou výraznou proměnu na sobě sama, respektive na reakcích publika od té doby co pískáte prvoligový fotbal? Abych to trošku upřesnila, jako já s tím, co jsem řekla, za tím si stojím. Myslím si, že to tak je, ale myslím si právě, že ten výrazný posun asi v tom nebude, protože si opravdu myslím, že ta společnost jako na to ještě není připravená.

Čím si vysvětlujete tu nepřipravenost společnosti?

Čím si to vysvětluju? Jsou tady prostě zakódovány věci, které prostě nějak mají být, je prostě pořád zakódováno a já to slyším i v těch některých pokřicích přesto, že už to člověk bere úplně jinak. Jedním uchem dovnitř a druhým ven. Jako ve smyslu, jako jenom trošičku se člověk upískne, nebo něco nepískne na druhou stranu a už na něj křičí: "Vem si vařečku a jdi dělat knedlíky!" Prostě pořád je tady ta žena spojovaná s touto funkcí. Vychovávat děti, starat se o rodinu, připravit večeři a takhle to je. Pokud najednou žena se dostane do pozice, do vedoucí pozice, tak na to koukají trošku, trošku jinak a říkají si: "Ježíš, to je nějaký divný. To není normální." A začnou třeba i takové drby, že ty děti jsou nevychovaný. Její děti a že se neumí postarat o rodinu. V tomhle tom smyslu. Myslím si, že to bude ještě dlouho, dlouho trvat, než se to trošičku ujasní, než si lidé ujasní obrázek, jak by to vlastně mělo vypadat a ...

Správně. Jak často jste se od té doby a možná i předtím, setkávala se sexystickými poznámkami, že nikdy žena nemůže být dobrou fotbalovou rozhodčí, ať už z pohledu hráčů, z pohledu trenérů, anebo i z pohledu toho publika, o kterém jsme de facto už mluvili?

Tak určitě jako setkávala jsem se s tím hodně často předtím, setkávám se s tím i teď ...

Dodnes?

... a budu se s tím setkávat pořád, ale myslím si, že, já musím zaklepat, docela se mi v poslední době dařilo, takže si myslím, že jsem některé ty názory, já řeknu, jako trošku usadila. Některým lidem jsem změnila ten pohled, některým ovšem ne, a to už je prostě věc, to je věc názoru. Každý si může tvrdit, co chce. Já třeba, co se potom hrálo utkání v Lize mistrů, já jsem to nesledovala, protože jsem byla asi někde na fotbale, pro změnu, a slyšela jsem, že Pavel Kuka, že se ho tam právě ptali, jestli žena by měla dál pískat, nebo jestli může být dobrá rozhodčí takhle v první lize a on to tam zkritizoval, jako že ne. Tak já nevím, no.

Máte pak chuť, když toto posloucháte, za tím hráčem, dostane-li se vám pod ruku, zajít a říct mu, jestli to myslí smrtelně vážně, nebo jestli to byl úlet?

Jako občas, občas je to, že bych nejraději vytáhla kudlu a řekla: "No, to si snad dělá srandu." Ale pak si řeknu, co já se budu rozčilovat prostě, tak se mu to budu snažit dokázat na hřišti. A jako nevím. Každý si může udělat obrázek o tom utkání, které jsem odpískala. Říkám, slyšela jsem, že tam spousta lidí nepřišla na fotbal, ale přišla tam na Damkovou.

Ještě jednou budu citovat vaše slova z rozhovoru pro Lidové noviny, doslovný citát: "Párkrát se mi stalo, že kolem mě nějaký hráč běží a jen tak mimochodem mě jemně pleskne přes zadek." Konec citátu. Zvažovala jste v takových okamžicích, že byste tuto věc trestala jako inzultaci rozhodčího?

Ne. Vůbec ne. Tak zase se to musí brát z toho pohledu muž - žena, žena - muž. A jako prostě je to, určitě to patří k té dobré atmosféře. Prostě vycítíte, co je pozitivní a co je negativní a v těch všech případech to bylo pozitivní.⁶

⁶ pondělí 07. června 2004, 08:52 SEČ - Václav Moravec , moderátor

Kateřina Hlavsov - první pilotka L-39 Albatros v Armádě České republiky

Šla jsem za svým snem

Text: Tomáš Souek

Katko, přestoupila jsi ze sportovního gymnázia na školu, kde více preferují matematiku a fyziku. Ke studiu na vojenské škole jsi se tedy připravovala dále. Jak rozhodnutí jít na vojenskou školu přijalo tv okolí?

Většina lidí asi příliš nevěřila, že bych se mohla vojenskou pilotkou skutečně stát. Mamka o m měla velký strach. Všichni ale stáli při mně a drželi mi palce. Rozhodla jsem se udělat vše pro to, abych si svůj sen splnila.

Ke studiu oboru pilot vojenského letadla na tehdejší brněnské Vojensk akademii jsi byla přijata na podzim 2002. Jak bylo tv první setkání s vojenskou realitou?

Je pravda, že v té době jsem vůbec netušila, o čem armáda je a co od ní mohu očekávat. Ještě před studiem samotným jsem musela projít tříměsíčním základním vojenskm výcvikem. Zelen maskce, nástupy a pochodování tvořily nš každodenn chleba. Ze zaatku jsem z toho byla trochu nespv. Dnes ale vidím, že už základní výcvik mi přidal na sebevdom a že se tím do jisté míry zmnilo m vystupování. Spoustu věcí jsem se naučila zařizovat sama. Navíc v té době jsme byli vysláni pomáhat do oblastí zasažených povodněmi, což ve mně vyvolalo dobrý pocit, že armáda rozhodně není zbytečná.

Výcvik jsi tedy zvládla a zahájila jsi studium. Byla to velk změna?

Změna byla už v tom, že jsme konečně dostali modrou uniformu, ve které se člověk hned cítí mnohem lépe. Odpadla nm také většina cvičen a jen jsme občas museli chodit do služeb. Většinu času zabrala škola, která byla hned od poatku poměrně náročná.

Na druhou stranu jsi se ale konečně věnovala leteckm odbornostem, ne?

Prve že nikoliv. První ročník měl spíše strojn zaměření a převládaly tam předměty jako matematika, fyzika nebo technické kreslení. S ltnm to nemělo v podstatě nic společného. Jedinou výjimkou byla specializovaná tlesn příprava, kdy jsme se například na jakýchsi toncch učili vyrovnávat s různými polohami těla a dalšími specifiky pilotního povolání. Každopádně jsem v té době už neměla čas na nic jiného, a tak jsem musela obětovat i létání v aeroklubu.

Takže leteck předměty přišly na řadu až ve druhm ročníku?

Přesně tak. Ve druháku už jsme měli předměty jako aerodynamika, navigace, konstrukce letadel nebo leteck motory a naopak začaly ubývat strojařské předměty, což bylo urit pozitivní. Ne snad že by ty leteck byly nějak výrazně lehčí, ale pro m osobn byly mnohem zajmavš, a tak m učení vc bavilo. Zároveň jsme se začali přpravovat na praktick leteck výcvik, jehož součástí byla i padkov příprava. To bylo hodně zajmav, protože jsem nikdy předtím nespkkala. Bohužel jsem si ale zlomila klíční kost, takže jsem výcvik dokončila až na zaatku třetího ročníku. Absolvovala jsem pt povinných seskoků – čtyři denn, z vrtulníku Mi-17 z výšky 600 metrů, a jeden seskok non.

Tm se dostáváme k dalšímu klíčovému okamziku tvojí leteck kariéry. Na konci výcviku se absolventů vždy rozdělují s tím, že z některých se stanou stíhačů a z jiných pak pilot vrtulníků nebo dopravních letounů. Jak probíhalo tvoje zařazen? A měla jsi dopředu konkrtn představu, kde bys chtěla létat?

Nadřazení nás hodnotili podle výsledků dosahovaných v celém průběhu leteckého výcviku. Každý žák měl možnost napsat, na čem by chtěl létat, ale rozhodně to nehrálo roli. Někteří piloti tak skončili jinde, než si přáli. Já osobně jsem od začátku chtěla létat na takzvaných rychlých, tedy na proudových bojových letounech. Nakonec jsem byla vybrána a opět jsem se přiblížila ke svému snu. Myslím si, že výsledky a schopnosti jsem na to měla, ale bála jsem se, že převáží obavy z toho, že jsem žena. Řada lidí mi tehdy říkala, že mi sice drží palce, ale že si nemyslí, že už je armáda připravená mít bojové stíhací pilotky.

A nemohlo to být přesně naopak? Že tě vybrali takříkajíc z politických důvodů, aby se armáda zviditelnila tím, do jak náročných profesí obsazuje ženy?

To si rozhodně nemyslím. Pochybuji, že by si někdo dovolil posadit do kokpitu bojového letadla pilota, který by nesplňoval všechny nutné předpoklady. A ani já sama bych se tam netlačila, kdybych měla pochybnosti, že něco nezvládnou.

Pojďme na závěr k trochu jinému tématu, a to je mediální zájem o tvou osobu. Svým způsobem jsi se stala známou na veřejnosti. Jak to snášíš?

Asi nejhorší to bylo hned na začátku, když jsem byla přijata ke studiu. Novináři to zjistili a všichni po mně chtěli rozhovory. Bylo to velmi vyčerpávající odpovídat pořád na dotazy typu proč jsem se tak rozhodla. Byla jsem na vojně asi tři dny a už jsem musela vystupovat v televizních pořadech včetně přímých přenosů. Často jsem vůbec nevěděla, jak mám odpovídat. Chvillemi jsem se cítila doslova jako cvičená opice. Média ze mě udělala známou osobu, ale já věděla, že v té době jsem úplně nic a že jsem ještě nic nedokázala. Novináři navíc někdy naháněli mé rodiče, a to už skutečně nebylo příjemné. Naštěstí jejich zájem postupně opadl a dnes si již dokážu určit, komu rozhovor poskytnu a komu ne. Vesměs každý rozhovor provádí novinář nebo novinářka, kteří o létání a dané problematice nevědí skoro nic a mají stále dokola neoriginální a nezajímavé otázky. Mám radši novináře, kteří se v letectví orientují.

V každém případě ale jsi svým způsobem průkopnicí. Myslíš si, že by se ženám měla dávat větší šance na uplatnění v podobných oborech, jako je třeba vojenský pilot?

Šance určitě, ale na druhou stranu bych sebe ani nikoho jiného nevyzdvihovala jen proto, že jsme ženy. Podle mého armáda nabízí dostatek příležitostí a je na každé z nás, jak a kde se dokážeme prosadit. Věřím, že jsem všem ukázala, že to jde, ale rozhodně bych se bránila jakékoliv takzvané pozitivní diskriminaci. Nechala bych tomu volný průběh s tím, že čas ukáže, jestli se ženy na bojových letounech osvědčí.

Příloha č. 3 – text k aktivitě č. 5

MILOŠ MACOUREK

O kočce, která měla ráda ušák

(Pohádky, 1971)

Kdekdo říká, že jsou kočky falešné, ale není to vůbec pravda. Byla jednou jedna černá kočka, nosila červenou mašličku, moc jí to slušelo a všechny židle jí říkaly, pojď si sednout ke mně, to bude pohodlí, uvidíš.

Židli bylo v pokoji šest. Byly kožené, měly krásně vyřezávané nohy, ale kočka měla ráda jenom jedno křeslo s velikánskýma ušima, kterému se říká ušák. Ušák už byl starý, pořád mu byla zima, a tak stál u kamen, kočka v něm seděla od rána do večera, povídala si s ním, četla mu noviny, a bylo jim spolu hezky.

Všechny židle v pokoji měly na ušák velikou zlost a šeptaly si, proč si ta kočka všímá jenom toho hloupého ušáku? My jsme přece krásnější, máme vyřezávané nohy, a ušák je starý, ošklivý a má uši veliké jako slon.

A ušák to slyšel, i když si to židle šeptaly docela potichu, a tak si říkal, ty židle mají nejspíš pravdu, jsem starý, nehezký, mám obrovské uši, vypadám asi směšně, jednou si toho kočka všimne, přestanu se jí líbit, a co potom?

A protože se o tu černou kočku s červenou mašličkou velice bál, počkal, až bude na procházce na střeše, šel do kuchyně, vzal z kredence ten největší nůž a šmik, uřezal si obě uši. Pak se na sebe podíval do zrcadla, uši byly pryč, vypadal teď jako ostatní židle a měl z toho radost. Teď už nebudu muset poslouchat žádné hloupé řeči a kočka mě bude mít pořád ráda, řekl si.

Ale kočka se vrátila z procházky, spráskla tlapičky a řekla, co tě to napadlo, udělal jsi pěknou hloupost, to ti tedy povím, ušák bez uší přece k ničemu není, teď tě vyhodí na půdu.

A měla pravdu. Ušák bez uší není žádný ušák a tak ho vyhodili na půdu. Byla tam tma a zima, ušák byl zvyklý na teplo a tak se třásl a bylo mu smutno, vzpomínal na kočku a říkal si, co jsem to jen provedl, chtěl jsem se kočce líbit a takhle to dopadlo. Teď si kočka sedí v nějaké kožené židli s vyřezávanýma nohama, čte jí noviny a na mě dávno zapoměla, kočky jsou přece falešné, to je známá věc.

Ale nebyla to pravda. Kočka na ušák vůbec nezapoměla. Jak by mohla zapomenout. Říkala si, jsem sice kočka a každá kočka je falešná, ale proč bych měla být falešná k ušáku, když se v něm tak dobře sedí? A tak šla na půdu a řekla, nic si z toho nedělej, že jsi na půdě, mně se na půdě líbí víc než v pokoji, jsem přece kočka, budem tady spolu, budeš můj ušák a já se postarám, aby ti nebyla zima.

A hop! Už seděla v ušáku a začala příst a upředla velikou teplou deku, pod kterou není ani trochu zima a pak četla ušáku noviny, četla je klidně potmě, protože tma kočce nevadí. A ušák byl šťastný, že je kočka s ním, vůbec mu nevadilo, že nemá uši, bylo mu hezky, usmíval se a přemýšlel o tom, jaká je to hloupost říkat o kočkách, že jsou falešné.